

Retskrivningsreform

I denne måned er det 75 år, siden vi begyndte at stavne navneord med småt og skrive å frem for aa. Og på trods af modstanden er der næppe nogen i dag, der savner de gamle skrivemåder.

UGENS ORD
MARIANNE RATHJE
SPROGFORSKER

Kalenderen siger, at vi har taget hul på den første forårsmåned. Men det er også en ganske særlig måned i sprogkalenderen, nemlig 75 år, siden vi sidst havde en retskrivningsreform.

Resultatet af retskrivningsreformen i 1948 var tre gennemgribende ændringer i danskernes skriftsprog.

Den første var, at man ikke længere skulle skrive navneord med stort.

Det havde man ellers skullet siden tyske bogtrykere havde ført skikken med sig i 1500-tallet, men der havde været modvilje mod at gøre det siden 1700-tallet, og debatten havde raset i mange år på dette punkt.

Tilhængere af de store bogstaver i navneordene mente, at det var lettere at læse en tekst, hvor navneordene som de vigtigste ord var fremhævet, og man spåede i øvrigt alt lige fra analbetisme og åndeligt mørke, hvis de store bogstaver blev afskaffet. F.eks. mente man, at 'Kong Christian stod ved højen mast' nu fremover ville blive læst, som om kongen stod ved en bakke (højen) fladtrykt (mast), fordi

man ikke længere med de store bogstaver kunne se, at højen var et tillægsord og mast et navneord.

Tilhængere af de små bogstaver i navneordene fremhævede til gengæld, at de store bogstaver udgjorde hver tredje stavfejl i skolen. Foruden det pædagogiske argument fik man denne retskrivningsændring igen nem ved at slå på, at de små bogstaver i navneordene var et skridt i skandinavisk retning og væk fra en tysk skik, hvilket ikke var uønsket, når man tog stemningen efter Anden Verdenskrig i betragtning.

Også det såkaldte bolle-å blev indført ved retskrivningsreformen i 1948. Tidligere havde vi i stedet to a'er. Bolle-ået var en svensk opfindelse, der gik tilbage til middelalderen, hvor det skulle markere en lyd, der mindede mere om en o-lyd end en a-lyd. Argumentet for bolle-ået var ligesom de små bogstaver i navneordene, at vi kom til at nærme os de øvrige skandinaviske sprog. Imod talte bogtrykere, der så problemer med, at bollen over å'et brækkede af i trykkeprocessen.

Skoleeleverne savner ingenlunde de store bogstaver i navneord. Faktisk er de forbløffende dårlige til at bruge store bogstaver i navne

sen. Den tredje ændring i retskrivningsreformen var også et pædagogisk tiltag. Det drejede sig om ud-sagnsordene, som i infinitiv blev skrevet kunne, skulle og ville, men som i datid skulle skrives kunde, skulde og vilde. Det betød, at man skulle skrive "det var strengt at skulle op saa tidligt", men 'det var strengt, at jeg skulde op saa tidligt', og det var der jo ingen, der kunne finde ud af.

I årene efter retskrivningsreformen i 1948 skulle Danmark vænne sig til at skrive på en ny måde. Medierne var forholdsvis hurtige: Et år efter reformen var halvdelen af avisernes gået over til det nye. Berlingske var dog otte år om at indføre små begyndelsesbogstaver og 13 år om at bruge bolle-å i spalterne. Politiken var næsten lige så længe om at tilpasse sig. Ift. privatpersoner viste en undersøgelse så sent som i 1980, at det på det tidspunkt stadig næsten var hver tredje, der skrev efter de gamle retskrivningsregler fra før 1948. Så reformer tager tid.

Er der mon nogen i dag, der savner de skrivemåder, vi vinkede farvel til

for 75 år siden? Jeg skal ikke udelukke, at der sidder en enkelt over 75 år, der i sine håndskrevne julekort stadig bruger kunde, skulde og vilde, skriver dobbelt-a i stedet for bolle-å og staver navneordene med stort, ligesom min oldemor, der i dag ville have været over 100 år, gjorde. Men ellers er det vist kun de byer, der gennem tiden har ønsket dobbelt-a'et tilbage i bynavnet, der har savnet det.

Skoleeleverne savner ingenlunde de store bogstaver i navneord. Faktisk er de forbløffende dårlige til at bruge store bogstaver i navne, og i en undersøgelse vurderer de unge faktisk fejl i store bogstaver til at være den største fejl, der er mindst alvorlig. Så det var da godt, de ikke også skulle sætte de store bogstaver i navneord.

kultur@pol.dk

Marianne Rathje skriver på denne plads hver mandag. Hun er seniorforsker ved Dansk Sprogøvn og holder foredrag og skriver bøger om sprogets udvikling

Idol solgte kvinder, begik underslæb og ejede berygtet natklub

Er 18 måneders fængsel nok for sager om trusler, prostitution, voldtægtsvideoer og underslæb? Og er der mildere straffe til popstjerner i Sydkorea? Det er spørgsmålene, der melder sig, efter k-popidolet Seungri nu er blevet løsladt.

MUSIK

MALENE JENSEN,
SEOUL

Han solgte kvinder. Han så voldtægtsvideoer. Han var direktør for en natklub, hvor kvindelige gæster blev bedøvet og voldtaget af rigmænd. Han fik 18 måneders fængsel.

I februar er et af verdens største k-pop-idoler blevet løsladt i en sag, der i 2019 rystede hele Sydkorea. Der er tale om 32-årige Lee Seung-hyun – kendt under kunstnernavnet 'Seungri' (koreansk for sejr). Seungri var en succesfuld entertainer, indtil han i 2019 blev anholdt som en af flere kendisser i det, der til dato er den største skandale i k-popens historie. I maj 2022 blev Seungri dømt.

»Da jeg hørte om dommen, blev jeg meget overrasket. Jeg talte med mine kolleger om det, og vi var alle enige om, at dommen var alt for mild,« siger advokat Aaron Hwang fra Seoul Law Group.

Advokaterne var langtfra de eneste, der mædede. Hvordan kunne superstjernen slippe med så beskeden en straf i et land, hvor fængselsdommene kun bliver længere?

Er der superstjerneprivilegier i Sydkorea – eller modtager seksualforbrydere lavere straffe end andre kriminelle? Det har jeg spurgt advokat Hwang, der specialiserer sig i kriminallov, om.

Fra 'Konge over K-pop' til kriminell

Foruden sin musikerkarriere var Seungri investor og direktør i flere natklubber, herunder kendis-natklubben Burning Sun. På det tidspunkt var han en del af boybandet BigBang med kælenavnet 'Kongerne over K-pop'.

I 2019 kom det frem, at Burning Sun var meget andet end bare en populær natklub for berømtheder i Gangnam. Et voldsomt oprin på klubben førte til, at politiet afslørede stofmisbrug på klubben. Flere anklager led, at bartendere systematisk kom stoffer i udvalgte kvindelige gæsters

■ Seungri blev i februar løsladt fra fængslet og er nu en fri mand. Han fortæller selv, at han som det yngste medlem af BigBang følte sig overset og undervurderet, og derfor begyndte han at gøre karriere inden for natklub og investering. Foto: Kim Hong-jil/Ritzau Scanpix

drinks, således at de mistede bevidstheden. Kvinderne blev herefter ført til klubbens baglokale og tilbudt til nogle af klubbens VIP-gæster. En af klubbens tidligere gæster fortalte, at bartenderne ofte sendte ham billeder af bevidstløse kunder med beskeden om, at kvinderne svar klar til ham, skriver The Korea Times.

Politieforsøgningen afslørede desuden, at Seungri sammen med flere andre k-pop- og tv-kendisser var medlem af hemmelige chatfor, hvor der blev delt voldtægtsvideoer af bevidstløse kvinder.

Seungri blev dømt for 29 gange at have solgt kvinder, for at gamble i udlandet (hvilket er ulovligt i Korea), for at dele ulovlige nøgenbilleder, for at have begået underslæb for knap tre millioner kroner på sin natklub og have mobilise-

ret bandemedlemmer til at true kunder på natklubben. Det er opsigtsvækkende, at seksualkriminalitet medfører så lav en straf, siger advokat Aaron Hwang fra Seoul Law Group. For mens det i Sydkorea for et par årtier siden var vanskeligt at blive dømt for seksuelle forbrydelser – ofte på grund af få beviser – påpeger Aaron Hwang, at anklagede seksualforbrydere i dag dommes både hårdt og ofte.

»For tiden er der mange advokater i Korea, der finder det svært at forsvare anklagede for seksualkriminalitet, for de risikerer at blive dømt kun på baggrund af vidneudsagn. Hvor systemet tidligere var unfair over for ofre, mener jeg i dag, at det i dag tilgodeser ofre, således at uskyldige mænd til tider dommes for voldtægt eller seksuelle forbrydelser.

Advokat Aaron Hwang afviser, at der er superstjerneprivilegier i det koreanske retssystem. Tværtimod.

Hæren giver mildere straffe

»Hvis koreanske kendisser eller offentlige personer bryder loven, bliver de typisk straffet efter hårdere standarder,« siger han.

BLÅ BOG

Lee Seung-hyun

32-årige Lee Seung-hyun, kendt under kunstnernavnet Seungri, er en sydkoreansk sanger, sangskriver, skuespiller, forretningsmand og tidligere medlem af k-popbandet BigBang.

Han debuterede som 15-årig som bandets yngste medlem.

Seungri arbejdede i underholdningsindustrien i 14 år, indtil han i 2019 stoppede på grund af anklagerne imod ham.

Gennem hele sagen erklærede Seungri sig uskyldig, men blev i maj 2022 dømt 18 måneders fængsel. Han blev løsladt i februar.

Mens Seungris sag blev efterforsket af politiet, meldte k-popstjernen sig ind i hæren for at aftjene værnepligt. Det er her, vi skal finde årsagen til superstjernens milde straf, mener Aaron Hwang. For som soldat skulle Seungri dommes af en militærdomstol.

»Ifølge en rapport fra Koreas Nationale Menneskerettighedskommission giver militærdomstole, sammenlignet med almindelige domstole, mildere straffe til seksualforbrydere. Derfor er der tilfælde, hvor nogle lovovertrædere med vilje forsøger at blive dømt af militærdomstolen, og Seungri er også mistænkt for at have meldt sig til hæren under retssagen af samme grund,« siger han.

Militærdomstole giver mildere straffe til seksualforbrydere, fordi domstolen har en struktur, hvor mandlige soldater (dommere) straffer andre mandlige soldater (forbrydere). Det fungerer på en måde, der beskytter mandlige soldater, siger Aaron Hwang.

Efter Seungris løsladelse frygter mange, at han vil vende tilbage til underholdningsindustrien. Men en gruppe kvinder har stædigt ventet på denne dag. Seungris største fans mener fortsat, at han blev uskyldigt dømt, og lige siden begyndte, har de kampagneret for stjernens uskyld gennem demonstrationer og med hashtagget 'Retfærdighed for Seungri' på Twitter.

»Hver historie har flere sider, og Seungris side er for det meste blevet effektivt ignoreret eller miskrediteret. Hvordan kan man sige, at denne opfattelse (af Seungri som uskyldig, red.) er den korrekte?« siger en fan til Korea JoongAng Daily.

Gruppen har allerede sendt Seungri hilsner og løsladelssesgaver.

malene.jensen@pol.dk